

דברי אנדה בעניני פורים

מכתב להגאון ר' שמעון שוואב זצ"ל

ב"ה

אור ליום ב' תענית אסתר תשכ"ב לפ"ק. ברוקלין

שוכט"ס לכבוד מעלת הרב הגאון המובהק והנעלה עוז לו בחכמה וגבורה כש"ת מוה"ר שמעון שוואב שליט"א רבה של עדת ישורון וראש המתיבתא ע"ש רש"ר הירש ז"ל.

אחדשה"ט בכל היקר אחרי שריחוק המקום גורם שמסתמא לא יעלה בידי לשלוח מנות פורים אל רומעכת"ה שליט"א אמרתי לבוא בד"ת בענינא דיומא ואקוה דאימא מילתא דתתקבל.

גרסינן ביומא (דכ"ט) עה"פ למנצח על אילת השחר א"ר אסי למה נמשלה אסתר לשחר לומר לך מה שחר סוף כל הלילה אף אסתר סוף כל הנסים והאיכא חנוכה ניתנה לכתוב קאמרינן עכ"ד הגמ'. ויש להבין מה דנמשל נס פורים לשחר דדוקא שהוא סוף הלילה וגם תחלת היום גם מה שנראה מדברי רז"ל דחנוכה כיון שלא ניתן לכתוב הוי בבחינה אחרת ומאי נפק"מ בזה שלא ניתן לכתוב.

והענין הוא ע"פ ד' הגמ' בשבת (פ"ח) מלמד שכפה עליהם הר כגיגית וכו' מכאן מודעא רבא לאורייתא אמר רבא דר קבלוה בימי אחשוורוש דכתיב קימו וקבלו היהודים קיימו מה שקבלו כבר. ובתוס' שם הקשו הא אמרו נעשה ונשמע, אולם הדבר מבואר במדרש תנחומא בפ' נח דעיקר הכפייה הי' על תושבע"פ, דעל תושב"כ שאין בה צער ויגיעה והיא מעט, אמרו שפיר נעשה ונשמע, אלא בתושבע"פ שיש בה קלות וחמורות ודקדוקי מצוות והיא עזה כמות וקשה כשאל קנייתה ע"ז הוצרכו לכפייה. ומינה דקבלת התורה ברצון בימי אחשוורוש, הויה בעיקר קבלה על תושבע"פ.

ומכוון דבר זה לימי מרדכי ואסתר שהוא סיום תקופת הנביאים, וראשית תקופת אנשי כנה"ג והסופרים שעל ידיהם נתפשטה תורה שבע"פ בישראל, ע"י גזירות ותקנות מדברי סופרים אשר זהו עיקר נקודת תורה שבע"פ, מה שכנסת ישראל מחדשת בעצמה, ושהתורה ניתנה ע"ד חכמים כידוע, ומהם לתקופת התנאים והאמוראים שבהם הגיעה מעלת תורה שבע"פ לשיאה, ע"י מרבית הפלפולים והשקלא וטריא לברר וללבן כל הספיקות שעלו בפירות תורה שבכתב.

וזהו עיקר החילוק בין תורתה של כנס"י בתקופת מקדש ראשון לתורתה של כנס"י בתקופת בית שני. דהראשונה נקראת במשנה דאבות "ומסורה לנביאים", והשני היא "ונביאים מסורה לאנשי כנה"ג" וימי הזוגות. דלכאורה יפלא דהאיך מהווים הנביאים חוליה בשלשלת מסורת התורה, הא קי"ל דלא בשמים היא, ואין נביא רשאי לחדש מעשה, ותורה ונבואה הא תרתי נינהו.

אלא הגנוז בדברי חז"ל הוא דתורת מקדש ראשון, שהיתה בבהירות נפלאה כמעט בלי ספיקות בהעתק השמועה איש מפי איש עד משה רבנו, וכל דור קבל מדור שלפניו במיעוט הספיקות והמחלוקת, - דרגא זו של נבואה היא, כלומר דכמו דדברי הנביא ברורים ונאמרים כמו ששמעם הנביא מפי הבורא יתברך בלי ספיקות וקמשונים, כן הדבר בהשתלשלות התושבע"פ ממשה ליהושע לזקנים ולנביאים, וצורת התורה בימי מקדש ראשון והנביאים, הארת הנבואה האירה בה. אולם בהפסק תקופת הנביאים מתחילה דרגת אנשי כנה"ג ותנאים, שעיקר עניניהם לחדש ולברר בתורה שבע"פ, וזהו מנת חלקם ומדרגתם.

ואמנם שבהפסק הנביאים נתמעטו הלבבות ונתרבו הספיקות, עד שהוצרכו לבירור ולהרחבת הסברות והמסקנות, ומזה נתהוו כל המחלוקות שבמשנה ובגמרא, - דבר שלא מצאנוהו בימי מקדש ראשון ששלטה התורה בבהירותה וקרובה יותר לנתינתה מפי מרע"ה, - מ"מ מתוך החושך והספיקות, עלה האור של חידושי תורה ופולפולא דאורייתא, וכל הבנין של דברי סופרים שהנחילו לנו האנשי כנה"ג והתנאים והאמוראים שלאחריהם. והדברים עתיקים.

ויעויין בדבריו הנפלאים של הנצי"ב בהעמק דבר לפ' כי תשא פל"ד פסוק א', כי זהו ההבדל בין לוחות ראשונות שניתן בהם הכח ללמוד דברים המקובלים ולדמות מלתא למלתא, אבל בלוחות שניות ניתן הכח לכל תלמיד ותיק לחדש ולפלפל בתורה, יעוי"ש שזהו בחינת החילוק בין תלמוד ירושלמי שקרוב יותר לדרגת לוחות ראשונות, ותלמוד בבלי שנקרא במחשכים הושיבני (ופירש"י שמלא ספיקות), ואינה לגנאי ח"ו, אלא בכחה להאיר הלכה אפילו במחשכים, יעוי"ש דפח"ח קילורין לעינים.

וידוע כי מעלת מקדש ראשון הוא השפעת הבורא יתברך מלמעלה למטה, ואילו מקדש שני הוא אתערותא דכנסת ישראל מלמטה למעלה, וכמ"ש במהר"ל בכ"מ, וזהו ענין החמשה דברים שחסרו בבית שני, שכולם בחינת ההארה והשפעה מקוב"ה לישראל כנודע.

ובקיצור כל הדברים עולים בקנה אחד, דצורת התורה של מקדש ראשון בבחינת "נבואה", מתאימה ביחוד לדרגת מקדש ראשון, והיא צורה הקרובה יותר לתורה שבכתב דכתיבא וקיימא ובבחינה עליונה, כנגד לוחות ראשונות שעליהם נאמר והלוחות מעשה אלקים המה, אמנם צורת התורה במקדש שני עיקרה היא בכחה של כנסת ישראל עצמו, ומתאים בדוקא לצורת מקדש שני שהוא מצד ישראל וכנ"ל, ובבחינת לוחות שניות שנאמר למשה פסל לך, לך דייקא. והעדיפות שיש בלוחות שניות על הראשונות כמו

שהביאו שם האבן עזרא והנצי"ב בשם גאון, מכוון ממש להערבות והמתיקות שיש בדברי סופרים יותר מביינה של תורה.

והמעבר בין תקופת הנביאים לתקופת אנשי כנה"ג, מסוימת במצות קריאת המגילה שהיא מצוה ראשונה מדברי סופרים, בחינת סופרים ואנשי כנה"ג, שמרדכי מבית דינו של עזרא כמבואר ברמב"ם בהקדמה, והוא דור ראשון לאנשי כנה"ג. ומ"מ הוי ספר בכתבי הקדש, דעוד לא נסתיימה לגמרי תקופת הנביאים, ועדיין חגי זכריה ומלאכי קיימים, והוא הוא המעבר והגשר בין תורת מקדש ראשון לתורת מקדש שני, - אנשי כנה"ג מהם נביאים מהם זקנים.

וזהו העומק בדברי רז"ל שהדר קבלוהו בימי אחשורוש, וקאי בעיקר על תורה שבע"פ כיוצא מתוך התנחומא הנ"ל, כי ע"י פורים מתחילה דרגא חדשה וצורה חדשה בתשבע"פ בחידושין דאורייתא, ע"י כנסת ישראל בעצמם, והצעד הראשון בזה הוא שאלת אסתר לחכמים קבעוני לדורות, דמשם ואילך נתרחבה הצורה בכל התקנות והד"ס של אנשי כנה"ג.

אמנם גם שאלה אחרת שאלה - כתבוני לדורות, כי הם הם דברינו. דבורים תרתי איתכללו בה, בחינת מקדש ראשון ומקדש שני גם יחד. דמצד אחד ניתנה ליכתב ככל דברי הנבואה והכתובים של מקדש ראשון, ומאידך גיסא הוי מד"ס וכנ"ל.

ומש"ה הוי נס פורים דוקא בין מקדש ראשון וקודם מקדש שני דאחידא בזה ובוזה. וזהו מאמרם דאסתר נמשלה לשחר, דזהו נקודת השחר דהוי סוף הלילה ותחלת היום, דכזה הוא בחינת אסתר דהוי סוף כל הנסים, דניתנה לכתוב, כלומר דזהו הספר האחרון של כתבי הקדש, ומתוך כך הוי הראש וההתחלה אל התקופה שלאחר כתבי הקדש - דברי סופרים. אבל חנוכה דלא ניתן לכתוב דהוי לגמרי תורה שבע"פ, תורת מקדש שני, דמחנוכה ואילך מתחלת תקופת התנאים, כידוע דפלוגתא דיוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן הוי בעת פולמוס של יוונים, זהו צורה חדשה לגמרי של תשבע"פ בבחינת תנאים, ואינה נמנית עם ה"נסים", אלא פורים דהוי סוף כל הנסים ד"מקדש ראשון".

ומאירים בזה דבריו הידועים של הגר"א פורים-יום כפורים. דפורים מכוון לדרגת לוחות שניות שניתנו ביום הכפורים.

וכל דברינו מבוארים וגנוזים במאמר אחד בגמרא, דהמגלה נקראת ספר ונקראת אגרת, נקראת ספר שאם תפרה בחוטי פשתן פסולה, ונקראת אגרת שאם הטיל בה שלשה חוטי גדין כשירה. ופירש רש"י שנקראת אגרת שאינה חמורה כספר. והרי תופעה נפלאה שהמגלה כספר תורה ואינה כספר תורה. והיינו כנ"ל כי מגלת אסתר הוא הממוצע בין תושב"כ בחי' ספר, לתורה שבע"פ בחינת אגרת וכנ"ל.

(וזהו מגילה מלשון גלוי, ואסתר בחי' הסתר ומחשכים, דרומז לתושבע"פ).

ובזה נל"פ מה דהמגילה נקראת ג"כ דברי שלום ואמת, דאמת הוי בחי' תושב"כ
כדרשת הגמ' כאמיתה של תורה, ושלום פירושה תושב"ע"פ, כי זהו ענין תושב"ע"פ לעשות
שלום לפשר ולהכריע בתושב"כ במקומות שנראים לעין כסותרין זא"ז, וע"י תושב"ע"פ
בוקע השלימות של תושב"כ, דברי שלום ואמת.

ואומר שלום וברכה לרומע"כ שליט"א ולתורתו, שמחת פורים בהרמת הדעת מתוך
עד דלא ידע

הכותב בחפזון מאד

יעקב פרלוב